

APPEND-

1870 FEBRUARY 13

LEPTE

B. SUPP. Bih. num 97

20 Февраль

ԱՂԳԱՅԻՆ ԲԱՐԱՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ

Եր հրատարակուի ճշր անցամ օր րաջ Ի առնելի: — Առ
տեղան րաժնորդացին կեն արժախ մ ճրա զառնաց համար
յաջեմաի ծախքով 43 դ: րաժնորդացու լինան տեղն է Ղալա-
վիթ Տէլլրմէն խան միջին ցարկ ի իր 43 րադրոյս գրասենեակը:

Ու եւ իցէ գրութիւնք պէտք է ազգային առ խնայարի լրաց-
րոյս Ա. Ա. Սարգիսեան: Ամբար եղած նամակները կը վերծառնու-
ն — Հանրաթեան վերաբերեալ նամակները ձգել կը հրատարակուին: Ծանօցմանց տողն է Ա. անգամի շաբաթ 3. Բ. ին 2. Գ. ին 4. Դ.

029.0315

27th Feb

ՀԱՅ-ԸՆԹԵՐՅԱՏՈՒՆ

Q. 136 27

Որ յառաջ ըստած ըլլալով եր Գ.
 Կորնաթեա Տէակեան երկրո Կարեւոր
 գիտութեանց վրայ պիտի խօսի (Բու-
 տարանոթ թեան և Երկրագործու-
 թեան), ուրախութեամբ գիտնցինք
 ինն, մէյ մ'որ Բնութեբանութիւնը ծառայ-
 անքէ աղատած կ'երեւէր, մէյ մ'ալ
 որ վաղուց ՚ի վեր մեր օգտակար գա-
 ռած գիտութեանց վրայ պիտի խօս-
 տէր, որմէ օգուտ քաղել կը յո-
 տայինք :

- Մակայնն որչափ ցուեցանք, երբ
անսանք որ Պ. Կ. Տէաէեան մեր ա-
կնկալութիւնը 'ի դերերն հանեց' ա-
ռանց բան մը հանկազու և հասկը-
ցնել կրնալու՝ շարունակ մէկ ժամ
խօսելով, որ եթէ ներուէք՝ թերեւս
մէկ քանի ժամեր անուէք: Բայց միթէ
կարելի՞ էր ներել, քանի որ ամեն
կողմէ իմ փորձերը կը լուսէին և հնար
չէր արդիւնել. ուստի արժան գաւ
ուեցաւ մեծ. Ստեմտաբերութիւն միջո-
ցաւ խնդրել որ դադարեցնէ:

Պ. Կ. Տէաճեան հնադանդեւոյ
վերջ տուաւ առեւտրութեան և
ինդրեց որ թոյլ արուի իրեն Ազգա-
յին կարեւոր առաջարկութիւն մը
ենլ : Մեծ . Առեւտրութեան թոյլտու-
թիւն ընելով Պ. Կ. Տ. սկսաւ տեղ-
ւոյս ազդ տլին բաժանորդաց բաժնեան

վրայ խօսիլ, և ըստ որում մայն՝ ձեռ-
նարկութեան շարժիչ համարում ձեռ-
մեծ . Մ. Ազարթօն Էֆէնյան, ինքն
ալ անոր բարեօրոտութեան և բարե-
մասնութեան վրայ հաւատովք յայտ-
նելէ ետեւ՝ սկսաւ ամեն մէկ բաժնի
Յ սփիլ ըլլալուն և մէկ ձայն սեպուե-
լուն անտեղութեանց վրայ խօսիլ
այն առնն Պ. Գ. Չիլինկիրեան ան-
համբերութեամբ աստեց զայն «Դուք
ասոր վրայ՝ խօսելու իրաւունք չու-
նիք» ըսելով։ Այլայլեցաւ ասեհա-
խօսը, այլայլեցան նաեւ բազմականք,
և մեծ . Ատենապետը իւր իրաւանց
դէմ՝ եղած նախատանաւց չկրնարով
ասնիլ՝ բարկացաւ և օրինաւորու-
թեան հրաւիրեց Պ. Գ. Չիլինկիր-
եանը «Ձեզի չը վերաբերիր այդ,
պէտք է լռէք» ըսելով։ Այն ալ նո-
րէն իւր խօսիլը կը զարնէր։

— Իրաւունքս է բաշխել պարս-
քս, կառարեցի :

[illegible]

Գ. Զ.—Գործին մէջ բանն կայ, նը-
կատումով կը խօսիմ, ինչ 
դուրս է, և այլն :

Չերկարենք. լուծեան զանդա-
կը հնչուեցաւ և փոխ—Ատենապետն
խնայոց որ մէկքանի վայրկեան հան-
դիսաւ ընել պէտք է = Այս միջոցին Պ.
Է. Տ. հանգստի ունենալը քաջաւած
ըլլալով հան դայքին նաև Ատենապե-
տը, Արաթօն Էֆէնտին և այլք, ուր
Աղաթօն Էֆէնտին աղը բրաւ որ ին-
քըն կըլած չէ բաժանորդ-աղբու լծեան
այս կերպով ձեռնարկուելուն շարժի-

չոր այլ ժողովով այնպէս որոշուած է :
Քանի մը վայրկեան ետքը նորէն առ-
եան լապտեղու և Պրն. Կ. Տ. դար-
ձեալ հրաման ուղեց միեկնային խընդ-
ըյն վրայ խօսելու և ըստ այնմ իր
առաջարկով թիւնն ընելու : Ընդ ու-
նեց հրամանը և սկսաւ . « Ես լաւ
էի որ Մ. Աղ. Էֆենտիւն է եղեր ,
բայց հիմայ տեղեկացայ որ մի կքանի
անմիտ ըսեմ թէ ազէա , մէկքանի
անձեր , ուզեր են ըսելի և ձայնի
իրաւունքը վրայն Յ սօկի վճարողնե-
րուն տալ , և ով որ աւելի բաժին
աւնէ՝ այնքան ձայն ունենայ (մէկ եր-
կու անձերու կողմէ դժգոհութեան
ցոյցներ) , ներքեցէք որ խօսիմ » : Պրն.
Մ. Մամուրեան ընդ միջեւով . « Ա. Այս
տեղ ազէա , անմիտ ետլին ամախան
ներով խօսիլ ներքի չէ : Բ. Գուր
ձեր խօսքերը լաւ ժի վրայ կը հիմնէք :
Գ. Ես ձեր խօսքերէն բան մը հաս-
կըցայ և պէտք է որ պարզօրէն ձեր
առաջարկով թիւնը ընէք » : Պրն. Կ. Տ.
« Այո , կառաջարկեմ որ այս եղանա-
կը ազէկ չէ և պէտք է բաժանոր-
դապրութիւնը ընդհանուր ըլլայ ,
հասարակութիւնն ալ կրթմանայ մաս-
նակցի » :

ԹԵՃ. Աստեղագետաց Բայանարու
 թիւն տուաւ որ քուէի և ճայնի վը
 բայ բնաւ խօսուած է Բնագէտ Դաւ
 Բայանարարու թեան մէջ ըսած ենք,
 չխորդալիք զայն, Դաւ յայտնած ենք
 որ բաժանորդադրութիւնը լրանալէ
 ետեւ ընդհանուր ժողով (ըսածը եւ
 լեռնօթանոթ թիւնը է) պիտի գու
 մարենք և այն առեւն պիտի խօսուի

անոնց վրայոք» ըստ է մէկ քանի
խօսքեր ալ ըլլալէ ետեւ վերջացաւ
այս խօսակցութիւնը և միւս Ասեմա-
պետը հարցուց որ ուրիշ խօսքաց վը-
րայ խօսք ուզով կայ : Պ. Մ. Մ. խօս-
քըն առնելով առաջարկեց որ ըն-
թերցատան մէջ խօսուածներուն հա-
մար արձանագրութիւն ըլլայ, որ-
պէսզի դուք խօսքերը չ'այլադրուին
ու ճերմակը սեւի չ'փոխուի : Յետոյ
Պ. Դ. Զ. չեմ գիտեր որուն ակնար-
կելով սկսաւ խօսիլ. «մեր երեւելի
ատենադրանքներն մէկը, որուն տա-
ղանդին չեմ նախանձիր, և որ Զմիւռ-
նիայէն Օրագրի հետ թղթակցելով
միշտ յօդուածներ կը հրատարակէ,
ճիշդ Մամուրեանի ըսածին պէս ճեր-
մակը սեւի և սեւը ճերմակի փոխելով,
Օրագրի միջոցաւ մեզ համար կ'ըսէ
որ պարզ անդամաց խօսելու արտո-
նութեանց դէմ խօսած եմք, մինչ-
դեռ ես, ընդհակառակը առաջար-
կեցի որ անոնք քուէ ալ տան, և
կարծեմ ասկէջ աւելի կամ պակաս
բան մը խօսած չեմ» (կերևի թէ օր
անցնելով խօսածները մոռցեր է) :
Պ. Մ. Մ. «միշտ այս այսպէս ըլլալու
վրայ է. ես ալ եթէ դէմ խօսած եմ
կանոնագրութեան հակառակ վար-
ուած չեմ, և հոգ չեմ ընել որ Զի-
նաւան լրագիրներ ինձ համար բան
հրատարակէր են» (ըստ իւր բանին,
պէտք չէր որ լրագիրներու դէմ նա-
խաանսօք խօսէր զանոնք անշուս-
տանելով) : Պ. Մ. պատասխանեց որ
թերցատան կարողութիւնը չի նե-
րէր յանուի գրագրի ամսական վճա-
րել, և կը դառնար որ առ պիտի կարե-
լի պիտի չ'ըլլայ իրենց առաջարկու-
թիւնը դուրսի գնել : Ար Էֆէնտին
ալ յարեց որ, եղած առաջարկու-
թեան սկզբունքը կ'ընդունին և եթէ
գտնուի մէկը, որ նոյն պաշտօնը աղ-
գասիրաբար ձրի կատարէ՝ շնորհա-
կալ կ'ըլլան : Մեծ. Ա. այս և ասկէ
ետքը տեղի ունեցած խօսակցու-
թեանց ներկայ չ'օրոնեցաւ :

Պ. Ա. Հարցուց որ ուրիշ բանի
մը համար խօսք ուզող կայ : Պ. Մ. Մ.
կանոնագրութեան վրայ խօսք բանա-
լով նորէն կը պնդէր որ պարզ ան-
գամք խօսելու իրաւունք չունին և

պէտք է կանոնագրութիւնը ընդհա-
նուր ժողովով (Հիմնադրաց) քննու-
թեան տալու և այնպէս ընդունիլու :
Զարմանալի բան, նախորդ ժո-
ղովի մէջ կարգացում, քննում,
ընդունում և ստորագրում կանո-
նագիր մը նորէն քննութեան ենթա-
կայ ըլլայ, որպէսզի անոնց վերջը
յագուրդ գտնէ : Կըցաւինք որ
դորձագիր վարչութիւնը չ'ըրցաւ ա-
նոնց արժանաւոր պատասխան մը
տալ, նա մանաւանդ Պ. Մ. Մ. կը
պնդէր որ Յունուար 13ի ծանուցման
մէջ կանոնագրութեան վրայօք բան
մ'ըսուած չ'ըլլալով Հիմնադրաց ա-
մենը ներկայ չէին (այս ալ նոր մա-
քըն եկած ըլլալու է), ուստի այն
դիշերտան սրտումը չի կրնար ըն-
դունիլ : Սակայն մենք մեր աւելի
աչելով անտանք և շատ բաւ կը լի-
չենք որ ծանուցման մէջ յիշուած էր
թէ «եւ թէ այս դիշեր կանոնագրու-
թիւնը պիտի կարգայուի և ստորագ-
րուի» :

Կանոնագրութեան մէջ երկրորդ-
յաւելում մ'ալ եղած է բաժանոր-
դաց համար : Յայտնի է թէ բաժա-
նորդք առաջ օտի մը վճարելու ար-
տաւոր էին, դորձագիր վարչութիւ-
նը նկատելով որ այն դուռնոր շատե-
րուն մատչելի չէ, կորսէ որ յետ ոյ-
նորի ըստ վիճակի առնուի 1 օտի,
3-2 և 1 Զի : Պն. Պ. Զ. աղէկ չը
սեպեց այս բանը և յարեց թէ կըր-
նայ ըլլալ որ մէկ օտի կարողու-
թիւն ունեցողն ալ 1 Զի տա» և
Պ. Մ. Մ. կցեց «առոր անտեղութեանց
վրայ ալ դալ նիստին կը խօսիմ» :
Որչափ վատ ըլլալու է մարդ մ'որ,
աժանկէկ աղտանլու համար իւր կա-
րողութիւնը ուրանալու նուազու-
թիւնն ընդունի, քանի որ ամենուն
կարողութիւնը ինքնին յայտնի է : Աս-
կէջ ետքն ալ փոխանորդութեան
խնդիր մը ծագեցաւ : Պն. Ս. Ս. իկ-
եան տեսնելով որ ուրիշ մը իրիւ վա-
խանորդ Հիմնադրի ընդունում է,
ինքն ալ ուրիշ Հիմնադրի մը վրայա-
գրով կը ներկայանայ և կուզէ գիտ-
նալ որ ինքն ալ ընդունուած է իւ-
րեւ փոխանորդ Հիմնադրի և կրնայ
ընդունիլ քանի որ օրինակը կայ ար-

դէն : Մեծ. Ա. 1 Զի նախ որոշու-
թեանց, «Այն անձ որ սրկից, կը-
ուարար և խառնակիչ չէ և վերջա-
պիս ժողովոյն բանին դուրս մէկն
կ'ընդունուի» : Այս բոլոր խնդիրները
դալ նիստին մէջ վերադառնալ կ'առաջ-
վեան տալու երաւ որոշումաւ տեսնելու
դոյուեցաւ (վանդի խիտա քիւսոր
էին եկողները), Կարգաւորութեան ղաղ-
րեցաւ, ամանք դուարթ, ամանք
արատմ. ամանք յարմար, ամանք ալ
այս . . . ընթացքը տեսնելով վր-
տալիւր տուն դարձան :

Ընդունեցէք, և այլն
Զերդ Անճաւուկ
Ան

31 Յուն. 1870.
ԶԴ-

Երեկ կրօնական ժողով դուռնա-
րեցաւ Դալթից եկեղեցւոյն խոր-
հրդարանը, Ամեն. Սրբաւոյն Պատ-
րիարքը նախագահեց ուն նիստին, և
ժողովոյն աւարտելէն ետք վերադա-
րեցաւ դէպք :

— Ամեն. խրիմեան հետեւեալ
անձներէն կողմից քաղաքական նոր
ժողովը, պոնայ առաջինն այն է Զա-
կար Էֆէնտին Զիւնիկեան երեսփոխ-
նայ քուտին ընտրուած էր արդէն :

Իսկ մնացեալ հինգ անձնինքն են,
Գէսար Էֆէնտին Միկրայեան կարենցի,
Յակոբ » Նորատունկեան
Սահակ » Ապրո
Տիգրան » Եղաւթեան
Տօրթօր » Ռաֆայելեան

— Այս դիշեր կէտիկ վաշայ ա-
ղիղից թատրոնին մէջ պիտի ներկա-
յացուի Ալբար թոփնա անուն սրբ-
մատու խաղը, որ Ամերիկայի թըշ-
ուտա դերինեբուն ամենաճիշդ նկար-
է : Կը խնդրենք որ հանդիսական սի-
րելի աղգայինք այս ներկայացումը
տեսնելով Հոյաստանը գտնէ միան-
գամ երեսակայէն :

Խ Օ Ս Ա Ր Ա Ն
Պ. ԶԱՆԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
Ի ԲՈՒՄԲԱՅՈՒՆ ԳՈՒՐՈ
13 փետր. 1870 կիրակէ ճիշդ
ժամը 6 1/2 :

Անցեալ կիրակէ աւուր որոշման

կողմի կը տիրեն և կը ջրունեն, կարմիր գրողակ մը կըրող ուրիշ խումբ մը, որ կը ջանար գէտի Պէրվիլ յառաջանալ, «վար առնենք պօնաբաւածեանները» պօռալով:

Խանութպանք, վախերնուն խանութներին շտապաւ կը գոցեն:

Փարիզի պահապան զօրաց խումբը հասնելով, կարող կըլլայ ի Ս. Յովսէփի նոր շինուելու վրայ եղալ նիւթերով պատնէշ շինել զբազում խումբը ցրելու: Բայց նորէն միաւորուելով Պէրվիլի պատնէշը կուգան:

Այլ ժամանակը կուգայ, յեղափոխականաց կեդրոնին վրայ ազդել: Կողերու լապտերները խանութներուն պատահանները կտոր կտոր կըլնեն: Նոյն փողոցին մէջ ամենուն վրայ սարսափը կը տիրէ:

Պահապան զօրք կը յաջողին մէկ քանի վայրկեանի մէջ պատնէշին տէր ըլլալ: Եւ յեղափոխականները ցրուել, որք դէմ կարենալով դնել, կը հեռանան, «կեցցէ Հառարակաբաւութիւնը, վար առնենք պօնաբաւածեանները» պօռալով:

Շարունակելէ:

ԱՅԼՆԻԱՅԼՔ

Ստոյգ աղբիւրէ կ'իմացուի թէ, վերջապէս իսպանացիներէ ընթերցողներու կարուստը ապացուցուած է, որն որ անցեալ տարիին Միացեալ Նահանգէն ելլելով, անկից ի վեր լուր առնուած չէր:

Այս շոգենաւը խիստ օգի ճամբայ ելլելով սառի մը կտորի զարնըւած և կտոր կտոր եղած է, բոլոր մէջը գտնուողները խեղդուած են, բայց ի նաւաստիէ մը, որն որ 8 ը օր ալեաց վրայ տատանելով, փայտի կտորի մը չնորհիւ ազատեր է:

Այս եղիւիին խելադարեր է, որ Անգլիոյ հիւանդանոց մը տարուելով և մէկ քանի ամիս դարմանուելով, յաջողեր են խելքը զուխը բերել, և սրով կարող եղած է, վերայիշեալ շոգենաւին ինչպէս կորսուելուն պատճառով ընել: Զարմանալին սա է թէ, խելքն այս պատ-

ճառով ընելու առիթ հոգին աւանդեր է:

Հաւանական է թէ, այս տխուր պատճառով ընելու առիթ, անընկալազրէի ցաւով տեսարանն աչքին առջև գալով, խելքին մահուան առիթ եղած է:

—Անգլիոյ Պրիլիմ գիւղին մէջ 18 զուկի տէր աղքատ փերեզակ մը կը գտնուի եղեր:

Ատի երեք անգամ ամուսնացեր է. Ա. կինը 18 զուկի. Բ. ը տար և Գ. ն ալ տար զուկի ծներ է, վերջին զուկին ալ անցեալ երկու շաբթի ծներ է: Կրտսի թէ այս անհասկերահան անձը դեռ տալի և կորուսի է եղեր: մինչև երեկոյ բոլոր գիւղերը կը շրջի ապրանք ծախելու:

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒԻՔ

Փորէլ 21 փորէլ:

Երէկ Նարոյէան կայսրը, Գաղլիոյ Ռուսիական դեսպան Սթաքելպերկի դուքսն ընդունեցաւ:

Հոռոմայ կրօնական ժողովոյ նիստերը պիտի ետ ձգուին:

Փորէլ 21 փորէլ:

Կառավարութեան ներքին քաղաքականութեան վրայ եղած վիճաբանութեան առթիւ Ժիւլ Ֆաւրը կ'ըսէ թէ, աղբային ձայնը պէտք է հրամայէ, ուրախ կ'ըլլայ ներկայ պաշտօնէի ընտրութեամբ ծնունդ առած խաղաղական յեղափոխութեան համար, բայց կը գտնուատի անոնցմէ արիւն թափելու առիթ ըլլալուն:

Պ. Տարիւ կը պատասխանէ թէ. մեր ուսուցանաց արիւնը թափուցաւ: Ժիւլ Ֆաւրը իր խօսքը շարունակելով, կը նախաւէ եղած ձեռքակարութիւնները, կը խնդրէ որ աչքէ անցնի վիճարական օրէնքը, աղբային պահապան զօրաց վերակալմութիւնը պաշտօնէից փոփոխութիւն ըլլայ:

Երբ կառավարութիւնը, կ'ըսէ, այս փոփոխութիւնները կատարէ, զինքը պիտի պաշտպանենք. իսկ եթէ անձնական կառավարութեան մէջ մնայ, անհամոզելի հակառա-

կողմները պիտ'ըլլանք:

Պ. Բինար, Ժ. Ֆաւրի հակառակ կը խօսի պաշտօնէից փոփոխութեան կէտին:

Փորէլ 22 փորէլ:

Փարիզի կուսակալը 230 միլիօնի նոր փոխառութիւն մ'ընել կ'առաջարկէ:

Պ. Բուպէն, Սէն-Մարտի համար երեսփոխան կ'ընտրուի:

Փորէլ 22 փորէլ:

Կը լսուի թէ Պ. Ալլիտ, պանքային հետ պայմանագրով թիւները ըրած է գանձին գիւրծութեան և սրունքային տեսողութեան վրայ:

Փորէլ 24 փորէլ:

Կառավարութիւնը նոր օրէնք մը ներկայացուց քաղաքային գոնապան պաշտօնատեղիներն իրար խառնելու:

Փորէլ 14 փորէլ:

Պաշտօնէացի, Պապին անսխալութեան խնդրոյն վերաբերեալ որոշումն ետ ձգել կ'ուզեն:

Փորէլ 22 փորէլ:

Տարիւ դուքսն, Օրէնդրական ժողովոյ ըստ թէ պաշտօնէացի միակամ պիտի աշխատին ներքին հանգաքաւ թիւն և աղատութիւնը և տարաքին տեսողական խաղաղութիւնը պահելու: Պաշտօնէացի իրենց հրաժարականը պիտի տան, եթէ ժողովին մեծագոյն մասին հետ համաձայն չգտնուին:

Պաշտօնէից այս խօսքն 236 քուէով, 18 հակառակ քուէի դէմ ընդունուեցաւ:

ՀՐԱՏԱՐԱՌՈՒԹԻՒՆ

ԿԻՐԼԻՆԻԱ

ԿԱՍ

ԻՆՏԵՐՆԱԿԱՆ ՏԵՄԱԿԱՆԱԿԱՆ ՈՐՈՇ ԱՄԵՐԻԿԱ

ՏԵՄԱԿԱՆԱԿԱՆ ԱՐԼ

ԻՄԲԱԳԻՐ	ՏԵՕՐԷՆ
ԱՐԵՏԻՍ ԱՐԾԱԿ	ԳՐԻԳՈՐ Ն
ՍՈՒԲԷՆԵԱՆ	ՍՈՒԲԷՆԵԱՆ

ՏԵՐ ԵՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՄԻՆԱՍԵՐ
ՂԱՆԱԹԻԱ ՏՂԱԳՆՈՅ ԳԻՐԻՐԵՆԵԱՆ